

ΜΙΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΗΡΧΙΣΕ ΠΡΟ ΑΙΩΝΟΣ ΚΑΙ ΠΛΕΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ Η ΟΠΟΙΑ ΣΤΡΕΦΕΤΑΙ ΑΛΛΟΤΕ ΑΛΛΟΥ, ΠΟΥΘΕΝΑ ΟΜΩΣ ΟΡΙΣΤΙΚΩΣ ΜΕΧΡΙΣ ΩΡΑΣ...

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μπουσέ καὶ τῶν μαθητῶν του μία κατὰ πτω-
σις τῆς τέχνης ἐσημειώθη. Ἡ τέχνη ἐγίνε συμφωνος πρὸς τὴν τότε νοο-
τροπίαν, ὑπερέτρετα τῶν φιληδόνων καὶ ἀδιαφόρων ἀνθρώπων, οἱ
ὁποῖοι ἐτρυγούσαν τὸ μέλι ἄλλων, κηφήνες αὐτοί, τρεφόμενοι ἀπὸ τὴν
ξένην ἐργασίαν.

Ὁ Δαυῖδ πρῶτος ἐσήκωσε σημαίαν ἐπαναστάσεως. Ὡδήσε τὴν
τέχνην εἰς κατὰ ἀνδρικώτερον. Ἦτο φυσικόν· ἡ κατάστασις, ἡ γεννη-
θεῖσα ἀπὸ τὴν Ναπολεόντειον ἐποποιίαν δὲν ἡδύνατο νὰ μὴ ἐπιδράσῃ
εἰς τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν ἐξωτερικουσίαν τῶν.

Ἡ Ρώμη ἔδωκε τὸ ὑπόδειγμα τῆς τέχνης. Αὐστηρά, μεγαλοπρεπῆς,
κατακτητικὴ ἐπὶ τέλους, ἐπέβαλε τοὺς ἡρώας τῆς πρὸς μίμῃσιν καὶ θαυμα-
σμιόν. Ἡ αὐστηρότης αὐτῇ φθάνει μέχρι ξηρότητος διὰ νὰ ἀντιταχθῇ εἰς
τὴν μαλθακότητα καὶ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ Μπουσέ καὶ τῆς σχολῆς του.

Ὁ Προυντὼμ χαρίζει ὀλίγον χρῶμα εἰς τὴν ἀκαδημαϊκὴν σκοτεινότητα
τοῦ Δαυῖδ καί, γύρω ἀπὸ αὐτοὺς, ἕνας στρατὸς μαχητῶν, ἀποφασισμέ-
νος νὰ νικήσῃ, συντηρεῖ τὴν ἐπαναστάσιν τῆς τέχνης. Καὶ ἡ ἐπανά-
στασις αὐτὴ ἐξακολουθεῖ ἕως σήμερον. Στρέφεται πρὸς ὅλας τὰς διευ-
θύνσεις. Ὁ Ζερικὼ παραμερίζει τὸν Γκρό, τὸν Βερνέ καὶ αὐτὸν τὸν
Προυντὼμ, καὶ ἀποθνήσκει νέος, ἐμπιστευόμενος τὸν πυρὸν τῆς ἐπα-
ναστάσεως εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ντελακρουά. Τώρα ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ
καλεῖται ρωμαντισμός. Μία ἐπίθεσις γίνεται κατὰ τοῦ κλασικισμοῦ
καὶ μία πρόδοσις συντελεῖται. Ἡ μελέτη τῆς φύσεως καὶ ἡ εἰλικρίνεια
τῆς ἀποδόσεως κυριαρχεῖ· ἕνας λυρισμός ἀπωθεῖ τὸν κλασικισμόν, ἀλλὰ
ὁ ἔνγκρ, σὰ νὰ φοβῆται μήπως ὁ λυρισμός αὐτὸς μετατραπῇ εἰς μαλ-
θακότητα, ὑψώνει πάλιν τὸν βωμὸν τοῦ αὐστηροῦ κλασικισμοῦ, τὸ
χρῶμα. Ἡ μέθη αὐτῇ τῆς ζωγραφικῆς ὑποχωρεῖ εἰς τὸ σχέδιον, τὴν
ἄψογον γραμμὴν - ὅλα τὰ γνωρίσματα τοῦ κλασικισμοῦ.

Οἱ μαθηταὶ του ὁμῶς σκορπίζονται, χωρίζονται εἰς ἰδιαιτέρους ὁμί-
λους, μὲ ἰδιαιτέρας αἰσθητικὰς ἀρχάς... Αὐτὴ ὁμῶς εἶνε ἡ ἐπιφάνεια.
ὑποκάτω ἐξακολουθεῖ νὰ δρᾷ ἡ ἐπανάστασις τῆς τέχνης. Στρέφονται
πρὸς παντοῖα ἰδανικά. Μερικοί, ὅπως ὁ Ντεκάν, ὁ Σχεφέρ, ταλαν-
τεύονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Ἄλλοι στρέφονται ἀποκλειστικῶς πρὸς τὴν
μελέτην τῆς φύσεως. Ἐγκαταλείπεται τὸ ἐργαστήριον μὲ τὸ ψεύτικο
φῶς, μὲ τοὺς χρωματισμοὺς τοὺς συμβατικούς, μὲ τὸν περιορισμὸν τοῦ
χώρου. Καὶ ἰδρύεται ἡ σχολὴ τοῦ Φοντεναμπλώ μὲ τὸν Κορώ, τὸν
Ρουσώ, τὸν Μιλλέ, τὴν Ρόζα Μποναίρ, τὸν Τρουγιόν. Ἡ ἐπανάστα-
σις ἐνίκησε πλέον· ὁ δρόμος ἡνοίχθη πρὸς τὴν μελέτην τῆς φύσεως,
μόνης πλέον πηγῆς ἐμπνεύσεως καὶ ἐκτελέσεως. Ὁ ρεαλισμός ἐδραίου-
ται. Πρῶτος ὁ Μανέ ὑποτάσσεται εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὰ ἔχνη του ἄλλοι
δημιουργοὺν κατὰ ἀκόμῃ πλέον θαρραλέον, τὸν Ἐμπρεσιονισμόν. Τὸ
φῶς καὶ ἡ ἀτμοσφαῖρα εἶνε ὁ κύριος σκοπὸς τῶν· ἀδιαφοροῦν διὰ τὰ
πάντα. Θέμα δι' αὐτοὺς δὲν ὑπάρχει· σχεδὸν δὲν ὑπάρχει οὔτε σχῆμα,
οὔτε βάρος. Μόνον ἡ ἐπίδρασις ὑπάρχει τοῦ φωτὸς ἐπὶ τῶν σχημάτων
καὶ τῶν ὀγκῶν. Ἡ ἐπίσημος τέχνη, εἰς τὸ πρόσωπον τῆς ἀκαδημίας
καὶ τῶν ἐπισήμων ἐπιτροπῶν τῶν ἐκθέσεων, ἀποκρούει τὰ γεννήματα
αὐτὰ τῆς νέας τέχνης.

Ὁ Κλωντ Μονέ, ὁ πρὸ ὀλίγου ἀποθανὼν, δὲν γίνεται δεκτὸς εἰς
τὰ ἐπίσημα Σαλόν. Τὸ κοινόν, ὀδηγούμενον ἀπὸ κριτικούς ποτισμένους
ἀπὸ τὴν κλασικὴν τέχνην, ἀποδοκιμάζει καὶ σαρκάζει τοὺς ἐπαναστάτας
αὐτοὺς. Καὶ ὁμῶς ὁ Ἐμπρεσιονισμὸς ἐξακολουθεῖ τὸν δρόμον του.

Τὰ δόγματά του εἶνε ἀπλά. Ἀφήνει εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ θεατοῦ νὰ
ἀνασυνθέσῃ αὐτὸς ὅ,τι τοῦ ἐδόθη εἰς χρῶμα καὶ φῶς· δὲν εἶνε φιλόσοφος
ὁ καλλιτέχνης, εἶνε ἀπλὸς καὶ εὐσυνειδήτος παρατηρητὴς τῆς φύσεως.

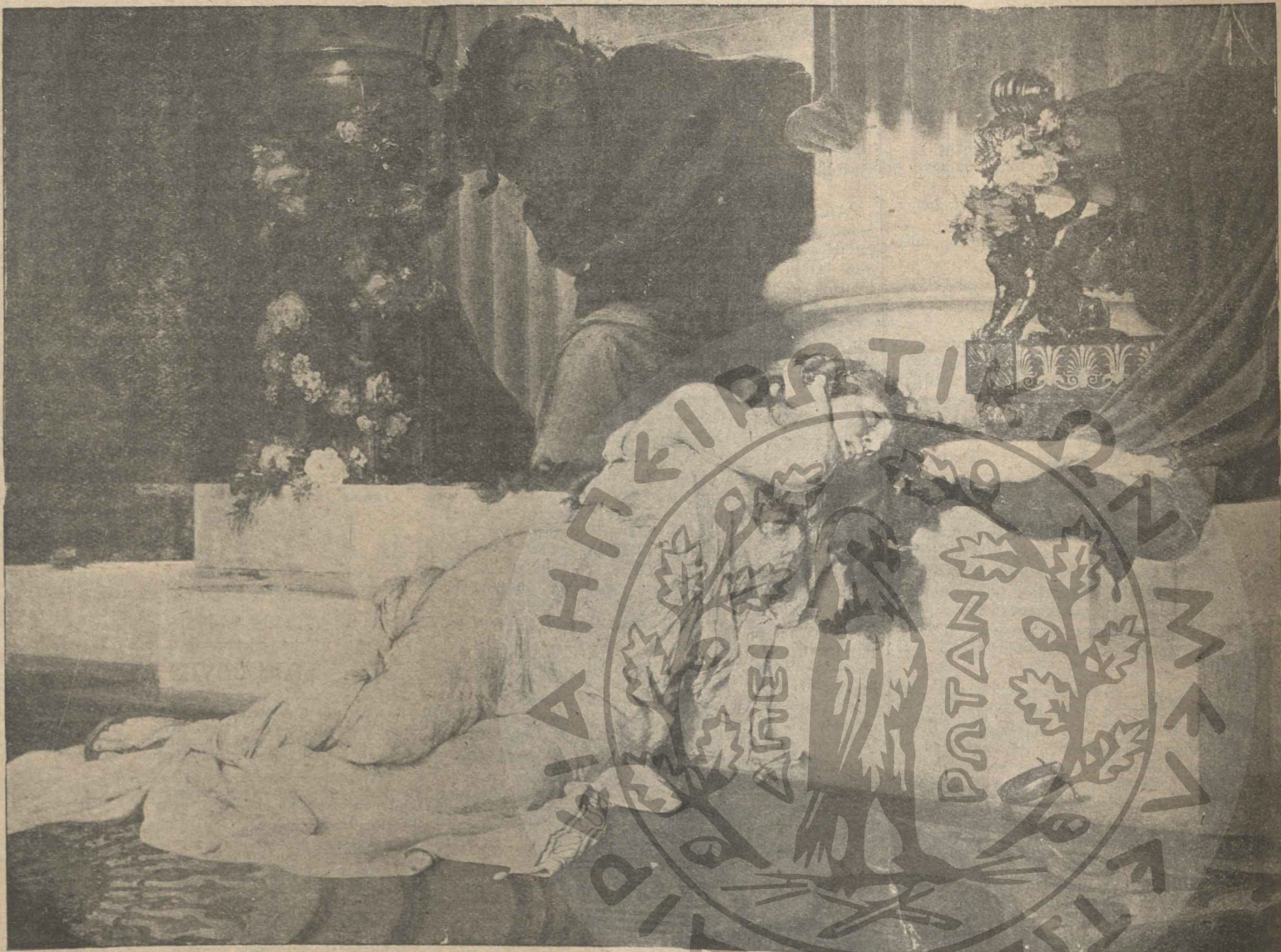
Ἀλλὰ μήπως αὐτὸ εἶνε τίποτε νέον; Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Θεοτο-
κοπούλου, τοῦ Ροῦμπενς, τοῦ Βελάσκουεθ, τοῦ Γκόγια, δὲν δια-
φαίνεται μία προσπάθεια, ἀλλοῦ φανερά, ἀλλοῦ λανθάνουσα, εἰς τὸ νὰ
ἀποδοθῇ τὸ φῶς;

Τὸν Μονέ ἀκολουθεῖ ὁ Ρενουάρ, καὶ αὐτοὺς ὁ Πιζαρό, ὁ Σεζάν
καὶ ὁ Ντεγκά. Ἀδιάφοροι διὰ τὸ ἂν τριγύρω των θορυβοῦν οἱ ἀπομέ-
νοντες πιστοὶ τοῦ νεοκλασικισμοῦ, ἐπιμένουν εἰς τοὺς νέους θεοὺς των.
Βεβαίως περὶ αὐτῶν συνωθῶνται πολλοὶ ἄνευ ταλάντου, θηρευταὶ τοῦ
θορύβου καὶ τῆς ἀταξίας, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ εἰς πᾶσαν ἐπανάστασιν.
Τὴν νέαν τέχνην σπρώχνουν πότε πρὸς τὰ δεξιὰ, πότε πρὸς τὰ ἀρι-
στερά... Ἄλλοι ὀνομάζουν αὐτοὺς νεοεμπρεσιονιστάς, ἄλλοι φουτου-
ριστάς καὶ πολλοὶ φθάνουν μέχρι τοῦ Ντανταϊσμοῦ, ὠθοῦντες εἰς τὰ
ἀκρότατα τὴν ἀφέλειαν καὶ τὸ αὐθόρμητον εἰς τὴν τέχνην. Ἀλλὰ ἡ
ἀφέλεια αὐτὴ ὀλίγον ἀπέχει τῆς μωρίας.

Ἡ τόλμη αὐτῇ, τῶν ἄνευ ταλάντων προσυλήτων τῆς νέας τέχνης
πολλάκις ἐνθαυρῶνεται ἀπὸ κερδοσκοποῦς ἐμπόρους εἰκότων. Τεχνητὸς
θόρυβος ἀναβιβάζει τὴν τεχνικὴν καὶ τὴν ἀγοραῖαν ἀξίαν τῶν ἔργων
αὐτῶν. Πολλοὶ κριτικοὶ βλέπουν εἰς αὐτά, τὰ βεβιασμένα καὶ ἐκτρομα-
κτικὰ γεννήματα, ἀριστουργήματα ἀξία νὰ ἀντικαταστήσουν εἰς τὰ Μου-
σεῖα τὰ ἔργα τῶν μεγάλων ζωγράφων. Διὰ τὴν ἀφήνουν νὰ περάσῃ
ἀπὸ ἐπάνω των ἡ δοκιμὴ τοῦ χρόνου; Βεβαίως ἡ τέχνη εἶνε μία καὶ
ἀπείρα τὰ εἶδη. Διὰ τὴν σπεύδουν τόσο νὰ ἐξαφανίσουν τὰ προηγούμενα;
Ἐπειτα ἕναν ἀληθινὰ μέγαν τεχνίτην δὲν τὸν ἐμποδίζει, οὔτε τὸν
βοηθεῖ καμμιὰ σχολή. Οἱ ἐξαιρετικοὶ θὰ μείνουν πάντοτε μεγάλοι καὶ
θαυμαστοὶ εἰς οἷαν δήποτε σχολὴν ἀνήκουν, ἔξω τόπου καὶ χρόνου.

Τὸ μόνον βέβαιον εἶνε ὅτι ἡ ἐπανάστασις ἡ ὁποία ἤρχισεν ἀπὸ τὰς
ἀρχὰς τοῦ 1800 ἐξακολουθεῖ. Γεννάται μία νέα αἰσθητικὴ, ἀκολουθοῦσα
τὴν ἀνθρωπίνην ἐξέλιξιν, τὴν προόδον τῶν ἐπιστημῶν, ἡ ὁποία ἐπη-
ρεάζει πάντοτε τὴν τέχνην, ἐφ' ὅσον ἐπηρεάζει τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώ-
που. Ἀκόμῃ καὶ τὰ κοινωνικὰ πράγματα ἐπηρεάζουν τὴν τέχνην.
Κάθε ἐκφανσις τῆς τέχνης χάνει ἀπὸ τὴν ἀξίαν της, ἄνευ τοῦ πλαισίου
της. Καὶ πλαισίον κάθε τέχνης εἶνε ἡ ἐποχὴ της. Μόνο ἐστὶ ἐξη-
γεῖται πῶς πολλάκις μᾶς θέλγουν ἔργα κατωτέρων φυλῶν, ὅπως εἶνε
τὰ ἔργα τῶν ἀγρίων τῆς Πολυνησίας. Ὁ ἀληθινὸς θαυμασμός, τὸν ὁποῖον
ἔχομεν διὰ τὰ ἔργα τῶν πρωτογενῶν ζωγράφων, εἶνε διότι στρεφόμεθα
πρὸς τὰ ὁπίσω, διὰ νὰ ἐξετάσωμεν τὰ ἀνθρώπινα ἔργα, ὅχι ὡς περιέ-
ργοι καὶ φιλοκατήγοροι θεαταί, ἀλλὰ, ὡπλισμένοι μὲ βαθὺ αἰσθημα καὶ
ἐσωτερικὴν συμπάθειαν, ἐτασταί τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΞΕΚΟΠΟΥΛΟΣ

Γ. ΙΑΚΩΒΙΔΟΥ. — Ἡ Κρέουσα (Βραβεῖον Ἀκαδημίας Μονάχου)

[Ἰδιωτικὴ συλλογὴ Βουδαπέστης]